

ผลกระทบของการ เปลี่ยนแปลง โครงสร้างการขนส่ง
ต่อเทศบาล เมืองสมุทรสงคราม

นายบรรณศิลป์ พีระพันธุ์

004471

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคณะหลักสูตรปริญญาตรี เมืองมหาบัณฑิต.

ภาควิชาเมือง เมือง
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2523

THE **IMPACT** OF THE TRANSPORTATION CHANGE
ON MUANG SAMUT SONGKHRAM MUNICIPAL AREA

Mr. Wannasilpa Peerapun

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

For the Degree of Master of Urban Planning

Department of Urban Planning

Graduate School

Chulalongkorn University

1980

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการขนส่งต่อเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม

โดย นายวรรัตศิลป์ ทรัพย์พันธ์
ภาควิชา ผังเมือง
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. เกียรติ จิระกุล

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

[Signature]คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุประภัสร์ มุขนาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์
[Signature]ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์มานพ พงศ์ทัต)

[Signature]กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. เกียรติ จิระกุล)

[Signature]กรรมการ
(ดร.สุฤต สันติเมทนีดล)

[Signature]กรรมการ
(อาจารย์จ้าวรรณ ลิ้มปเสนีย์)

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการขนส่งต่อเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม
ชื่อนิสิต นายวรรณศิลป์ พิรพันธุ์
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติ จิวะกุล
ภาควิชา มังเมือง
ปีการศึกษา 2522

บทคัดย่อ

โครงสร้างการขนส่งของเมืองโดยทั่วไป มีบทบาทสำคัญต่อวิวัฒนาการและการเติบโตของเมืองเป็นอย่างมาก เมื่อโครงสร้างการขนส่งของเมืองใดเมืองหนึ่งเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมก็จะส่งผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านอื่น ๆ ของเมืองนั้นตามไปด้วยเช่นเดียวกัน

เนื้อหาสาระของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการขนส่งที่เกิดขึ้นกับเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม ซึ่งเคยเป็นเมืองปิดมาก่อน จวบจนกระทั่งได้มีการเปิดใช้ทางหลวงแผ่นดินสายธนบุรี - ปากท่อในปี พ.ศ. 2516 จึงได้กลายเป็นเมืองเปิดที่สามารถติดต่อกับหัวเมืองข้างเคียงได้โดยสะดวก

จุดมุ่งหมายของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เพื่อศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการขนส่งดังกล่าวต่อเทศบาลเมืองสมุทรสงครามในด้านกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม ทั้งนี้เพื่อพิสูจน์สมมุติฐานที่ว่า "การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการขนส่งของเทศบาลเมืองสมุทรสงครามส่งผลให้เทศบาลเมืองสมุทรสงคราม มีการเติบโตทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมในอัตราที่รวดเร็วกว่าเดิม" จากผลของการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการขนส่งดังกล่าวส่งผลให้เทศบาลเมืองสมุทรสงคราม มีการเติบโตทางด้านกายภาพ และเศรษฐกิจในอัตราที่รวดเร็วกว่าเดิมจริงดังสมมุติฐาน ส่วนทางด้านสังคมปรากฏว่าในระยะแรก ยังไม่มีผลกระทบโดยตรงแต่ในระยะยาวมีแนวโน้มว่าจะมีการเติบโตในอัตราที่รวดเร็วกว่าเดิมเช่นเดียวกัน

นอกเหนือจากการศึกษาดังกล่าวข้างต้นแล้ว วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ยังครอบคลุมถึงการศึกษเกี่ยวกับปัญหาด้านกายภาพของเมืองที่มีแนวโน้มว่าจะเกิดขึ้นหรือทวีความรุนแรงขึ้นในอนาคต ตลอดจนการเสนอแนะแนวทางแก้ไขความหลักวิชา ซึ่งเชื่อว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนในการพัฒนาเทศบาลเมืองสมุทรสงครามต่อไปในภายหน้า

The social development indicated by population pattern has not been drastically affected but slowly changed and tends to speed up soon.

The study also includes the urban physical problem possibly occur in future with solution recommendations. Therefore, the study is expected to be more or less useful for development planning of Muang Samut Songkhram municipal area.

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง "ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการขนส่ง ต่อเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม" นี้ สำเร็จจุดดวงลงใจด้วยความช่วยเหลือจากบุคคลหลายฝ่ายด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รศ.ดร. เกียรติ จิวะกุล ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ช่วยให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์หลายประการด้วยกัน ซึ่งผู้วิจัยขอขอบคุณไว้ในโอกาสนี้

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ประจำสำนักงานจังหวัดสมุทรสงครามทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมือช่วยคิดในการหาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเพื่อน ๆ ทุกคนที่ได้การสนับสนุนด้วยดีตลอดมา

ท้ายที่สุดผู้วิจัยขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งได้อนุมัติเงินภาษีอากรส่วนหนึ่งของราษฎร เพื่อเป็นทุนในการวิจัยในครั้งนี้

นายวรรณศิลป์ พีรพันธ์

พฤษภาคม 2523

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
รายการตารางประกอบ	ญ
รายการแผนภูมิประกอบ	บ
รายการแผนที่ประกอบ	ป

บทที่

1. บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย	2
วิธีดำเนินการวิจัย	3
แหล่งที่มาของข้อมูล	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	4
ขอจำกัดของการวิจัย	5

2. แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

1. แนวความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการขนส่งกับการใช้ที่ดิน	6
2. แนวความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการขนส่งกับราคาที่ดิน	6
3. แนวความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการขนส่งกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ	7

4. ทฤษฎีการใช้ที่ดินภายในเมือง	7
4.1 Theory of Concentric Cities	8
4.2 Theory of Radial - Sector Cities	8
4.3 Theory of Poly Nuclear Cities	9

บทที่

3

ลักษณะทั่วไปทางกายภาพและประชากรของจังหวัดสมุทรสงคราม

1. ลักษณะทางกายภาพของจังหวัดสมุทรสงคราม	11
1.1 สภาพภูมิศาสตร์	11
1.2 การใช้พื้นที่ดินทางเศรษฐกิจ	19
1.3 เส้นทางคมนาคมขนส่ง	22
2. ลักษณะประชากรของจังหวัดสมุทรสงคราม	25
2.1 ขนาดของจำนวนประชากรในระดับตำบล	25
2.2 การกระจายตัวของประชากรในพื้นที่	32
2.3 การวัดการกระจายตัวของประชากร	38
2.4 การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากร	48

4. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการขนส่งของเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม

1. ความเป็นมา	52
2. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการขนส่งของเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม	52
3. ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการขนส่งต่อเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม	59
3.1 ผลกระทบด้านกายภาพ	59
3.2 ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ	77
3.3 ผลกระทบด้านสังคม	103
4. สรุปผลการวิเคราะห์	108

สรุปและขอเสนอแนะ

1. แนวโน้มในการขยายตัวของเทศบาลเมืองสมุทรสงครามพิจารณาจากลักษณะทางกายภาพ	111
1.1 แนวโน้มในการขยายตัวของเมืองพิจารณาจากเส้นทางขนส่ง	112
1.2 แนวโน้มในการขยายตัวของเมืองพิจารณาจากการบริการสาธารณสุขโลก	112
1.3 แนวโน้มในการขยายตัวของเมืองพิจารณาจากความสะดวกในการเข้าถึงศูนย์กลางเมือง	112
1.4 แนวโน้มในการขยายตัวของเมืองพิจารณาจากราคาที่ดิน	113
2. ปัญหาการขนส่ง และการใช้ที่ดินของเทศบาลเมืองสมุทรสงครามที่คาดว่าจะเกิดขึ้นหรือทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น และขอเสนอแนะสำหรับการแก้ไข	123
2.1 ความแตกต่างของระดับการเจริญเติบโตระหว่างชุมชน 2 ฝ่ายแม่น้ำ	123
2.2 ความสับสนในด้านการสัญจรภายในเมือง	124
2.3 ขาดสถานีขนส่งประจำจังหวัด	126
2.4 การขยายตัวของเมืองออกนอกเขตเทศบาล	127
2.5 ความไม่เป็นระเบียบของการใช้ที่ดินภายในเมือง	130
บรรณานุกรม	132
ภาคผนวก	136
ประวัติ	169

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการตารางประกอบ

ตาราง	หน้า
3.1 การแบ่งพื้นที่การปกครองของจังหวัดสมุทรสงคราม พ.ศ.2522	16
3.2 การไต่ราคาที่ดินของจังหวัดสมุทรสงคราม พ.ศ.2518	16
3.3 การไต่ราคาที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมของจังหวัดสมุทรสงคราม พ.ศ.2518- 2519	20
3.4 พื้นที่ การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากร และความหนาแน่นของประชากร ระดับตำบลของจังหวัดสมุทรสงครามระหว่าง พ.ศ.2509 - 2518	28
3.5 การกระจายตัวของประชากร ระดับตำบลของจังหวัดสมุทรสงคราม พ.ศ.2509	42
3.6 การกระจายตัวของประชากร ระดับตำบล ของจังหวัดสมุทรสงคราม พ.ศ.2518	45
4.1 สถิติเกี่ยวกับการรถไฟของสถานีรถไฟแมกกลอง พ.ศ.2513 - 2517	57
4.2 รายได้-รายจ่ายในการเดินรถไฟสายแมกกลอง ประจำเดือนตุลาคม 2515 - กันยายน 2516	58
4.3 การเปลี่ยนแปลงราคาที่ดินในเขตเทศบาล เมืองสมุทรสงครามระหว่าง พ.ศ.2507 - 2521	65
4.4 การเปลี่ยนแปลงการไต่พื้นที่ปลูกสร้างอาคาร (Built - up Area) ในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงครามระหว่าง พ.ศ.2497 - 2521	65
4.5 การเปลี่ยนแปลงการไต่ที่ดินแต่ละประเภทในเขตเทศบาล เมืองสมุทร- สงคราม ระหว่าง พ.ศ.2509 - 2521	73
4.6 ผลิตภัณฑ์จังหวัดจำแนกตามสาขาการผลิตระหว่าง พ.ศ.2513-2516 ของจังหวัดสมุทรสงคราม (ราคาคงที่ปี พ.ศ.2505)	80
4.7 ผลิตภัณฑ์จังหวัดจำแนกตามสาขาการผลิตระหว่าง พ.ศ.2517 - 2520 ของจังหวัดสมุทรสงคราม (ราคาคงที่ปี พ.ศ.2515)	81

ตาราง	หน้า
4.8 อัตราเพิ่มเฉลี่ยต่อปีของผลิตภัณฑ์จังหวัด จำแนกตามสาขาการผลิตระหว่าง ช่วง พ.ศ.2513-2516 และช่วง พ.ศ.2517-2520 ของจังหวัดสมุทร- สงคราม _____	82
4.9 การเปลี่ยนแปลงมูลค่าของผลิตภัณฑ์จังหวัดจำแนกตามสาขาการผลิตระหว่าง พ.ศ.2517-2520 ของจังหวัดสมุทรสงคราม (ราคาคงที่ปี พ.ศ.2515) _____	83
4.10 การเปลี่ยนแปลงจำนวนร้านค้าที่ขออนุญาตเป็นพาณิชย์ในเขตเทศบาลเมือง สมุทรสงคราม พ.ศ.2510 - 2521 _____	86
4.11 การเปลี่ยนแปลงจำนวนเงินทุนจดทะเบียนของโรงงานอุตสาหกรรมในเขต เทศบาลเมืองสมุทรสงคราม พ.ศ.2513 - 2521 _____	87
4.12 ปริมาณกระแสไฟฟ้าที่จำหน่ายในเขตอำเภอเมืองสมุทรสงคราม พ.ศ.2514- 2521 _____	88
4.13 เปรียบเทียบจำนวนร้านค้าที่ขออนุญาตเป็นพาณิชย์ช่วง พ.ศ.2516-2521 เมื่อคำนวณจากสมการที่ 1 และสมการที่ 2 _____	94
4.14 เปรียบเทียบจำนวนเงินทุนจดทะเบียนของโรงงานอุตสาหกรรม ช่วง พ.ศ. 2516 - 2521 เมื่อคำนวณจากสมการที่ 3 และสมการที่ 4 _____	95
4.15 สถิติรายไคจริงของเทศบาลเมืองสมุทรสงครามระหว่าง พ.ศ.2513-2520 _____	97
4.16 เปรียบเทียบรายไคจริงของเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม ช่วง พ.ศ.2516- 2520 เมื่อคำนวณจากสมการที่ 5 และสมการที่ 6 _____	99
4.17 สัดส่วนการประกอบอาชีพประเภทต่าง ๆ ของประชาชนในเขตเทศบาลเมือง สมุทรสงคราม เปรียบเทียบระหว่างปี พ.ศ.2509 และ 2521 _____	101
4.18 การย้ายถิ่นของประชากรในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงครามช่วง พ.ศ.2504 ถึง 2508 และ ช่วง พ.ศ.2512 - 2521 _____	104
4.19 สรุปผลการวิเคราะห์ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการขนส่งต่อ เทศบาลเมืองสมุทรสงคราม _____	109

รายการแผนภูมิประกอบ

แผนภูมิ

หน้า

2.1	ทฤษฎีการไหลที่คืนภายในเมือง _____	10
3.1	กลุ่มตำบลเรียงตามขนาดประชากรของจังหวัดสมุทรสงคราม พ.ศ.2518 _____	26
3.2	Lorenz Curves แสดงการกระจายตัวของประชากรระดับตำบล พ.ศ. 2509 - พ.ศ.2518 _____	40
4.1	การเปลี่ยนแปลงมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดรายสาขา ระหว่างปี 2517-2520 คิดเป็นร้อยละจากการเปลี่ยนแปลงรวม _____	84
4.2	ปริมาณการใช้กระแสไฟฟ้าในเขตอำเภอเมืองสมุทรสงคราม ระหว่าง พ.ศ.2514 - 2521 _____	89
4.3	การเปลี่ยนแปลงด้านการค้า และอุตสาหกรรมในเขตเทศบาลเมืองสมุทร- สงคราม _____	91
4.4	การเปลี่ยนแปลงรายได้ของเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม พ.ศ.2513-2520 _____	98
4.5	สัดส่วนการประกอบอาชีพของประชากรในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม ปี 2509 - 2521 _____	102
4.6	ศูนย์กลางที่ดินของประชากรในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม พ.ศ. 2504 - 2521 _____	105
ผ.1	กลุ่มตำบลแบ่งตามความหนาแน่นของประชากร พ.ศ.2509 _____	137
ผ.2	กลุ่มตำบลแบ่งตามความหนาแน่นของประชากร พ.ศ.2518 _____	138
ผ.3	การเพิ่มประชากร เขตตำบลปี 2518 เป็นร้อยละจากจำนวนประชากร ปี 2509 _____	139
ผ.4	การเพิ่มประชากร เขตตำบล เป็นร้อยละของการเพิ่มทั้งจังหวัดระหว่าง พ.ศ.2509 - 2518 _____	140

รายการแผนที่ประกอบ

แผนที่	หน้า
3.1 เส้นทางการคมนาคมระหว่างจังหวัด _____	12
3.2 ประเภทและชุดดิน - ปริมาณน้ำที่ดิน _____	14
3.3 การแบ่งเขตปกครองระดับตำบลของจังหวัดสมุทรสงคราม _____	17
3.4 การใช้ที่ดินของจังหวัดสมุทรสงคราม พ.ศ.2517 _____	18
3.5 ปริมาณการจราจรบนถนน จังหวัดสมุทรสงคราม ปี 2520 _____	24
3.6 การกระจายตัวของประชากรในระดับตำบล พ.ศ.2518 _____	27
3.7 ความหนาแน่นประชากรจังหวัดสมุทรสงคราม ปี 2509 _____	33
3.8 ความหนาแน่นประชากรจังหวัดสมุทรสงคราม ปี 2518 _____	34
3.9 ศูนย์กลางชุมชน และเขตที่อยู่ในอิทธิพล ปี 2518 _____	37
3.10 การเปลี่ยนแปลงประชากร เป็นร้อยละของการเปลี่ยนแปลงทั้งจังหวัด ระหว่างปี 2509 - 2518 _____	50
3.11 การเปลี่ยนแปลงประชากรปี 2518 เป็นร้อยละจากปี 2509 _____	51
4.1 ขอบเขตและที่ตั้งของเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม _____	54
4.2 ระบบถนนในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม พ.ศ.2521 _____	55
4.3 ราคาที่ดินในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม ตามประมวลรัษฎากร พ.ศ. 2507 _____	60
4.4 ราคาที่ดินในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงครามตามประมวลรัษฎากร พ.ศ.2521 _____	61
4.5 การเปลี่ยนแปลงราคาที่ดินในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม ช่วง พ.ศ. 2507 - 2521 _____	64
4.6 การขยายตัวของเมืองระหว่าง พ.ศ.2497 - 2521 _____	67
4.7 การใช้ที่ดินในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม พ.ศ.2509 _____	71
4.8 การใช้ที่ดินในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม พ.ศ.2521 _____	72

แผนที่

หน้า

4.9	เปรียบเทียบโครงสร้างการไหลที่ดินในเขตเทศบาล เมืองสมุทรสงคราม พ.ศ.2509 กับ พ.ศ.2521	76
5.1	สภาพทั่วไปในเขตเทศบาล เมืองสมุทรสงคราม	114
5.2	ระบบถนนในเขตเทศบาล ฯ พ.ศ.2521	115
5.3	แนวโน้มในการขยายตัวของ เมืองพิจารณาจากเส้นทางขนส่ง	116
5.4	แนวท่อประปาสาธารณะในเขตเทศบาล ฯ พ.ศ.2521	117
5.5	แนวโน้มในการขยายตัวของ เมืองพิจารณาจากกรบริการประปา	118
5.6	ที่ตั้งโครงสร้างพื้นฐานทาง เศรษฐกิจและสังคมที่สำคัญ	119
5.7	แนวโน้มในการขยายตัวของ เมืองพิจารณาจากความสะดวกในการ เข้าถึง ศูนย์กลาง เมือง	120
5.8	แนวโน้มในการขยายตัวของ เมืองพิจารณาจากราคาที่ดิน	121
5.9	การรวมของแนวโน้มในการขยายตัวของ เมือง	122
5.10	พื้นที่ที่คาดว่าจะมีปัญหา เกี่ยวกับการสัญจรภายใน เมือง	125
5.11	ข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงคานการขนส่งในเขตเทศบาล ฯ	
5.12	ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดระบบการขนส่งภายใน เมือง	129
5.13	ข้อเสนอแนะสำหรับการไหลที่ดินภายใน เมือง	131

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย